Ο λαμπερός Ήλιος

Αναφέρθηκε ήδη ότι ο Τιτάνας Υπερίωνας έσμιξε με την Τιτανίδα Θεία που του γέννησε τον Ήλιο, τη Σελήνη και την Ηώ (Αυγή). Υπάρχουν όμως πολλοί που πιστεύουν ότι Υπερίωνας και Ήλιος ήταν το ίδιο πρόσωπο. Και ότι Υπερίωνας ήταν προσωνυμία του Ήλιου: Αυτός που βρίσκεται ψηλά. Ήταν φτερωτός θεός, όλο φως, με χρυσόξανθα μαλλιά, τις ακτίνες του, που όμως θεωρήθηκε ότι ήταν και τα βέλη από το τόξο του. Ο χιτώνας του ήταν καμωμένος από φως, ενώ, όταν φορούσε περικεφαλαία, αυτή άστραφτε. Το άρμα του έσερναν δύο ή, συνήθως, τέσσερα φτερωτά άλογα. Άλογα αθάνατα καθώς τα έτρεφε με τα φύλλα από φυτό που έβγαινε στο Νησί των Μακάρων.

Αρχικά, ο Ήλιος ξεκινούσε κάθε χάραμα το καθημερινό ταξίδι του από μια σπηλιά πίσω από τα βουνά και σ' αυτή γύριζε το δειλινό. Μετά, πιστεύτηκε ότι διατηρούσε δυο περίλαμπρα παλάτια, ένα στην Ανατολή κι ένα στη Δύση, όπου πήγαινε να βασιλεύσει. Γιατί ήταν βασιλιάς σε έναν άγνωστο κόσμο, από το δειλινό ως το χάραμα, σε ένα χώρο στην άλλη άκρη της γης, όπως τραγουδά ο Πίνδαρος (532/518 – 438 π.Χ.).

Στην τελική μορφή του μύθου, ο Ήλιος ξυπνούσε πολύ πρωί, ενώ η Νηρηίδα Θέτιδα ετοίμαζε το άρμα του. Νηρηίδες και Ώρες τον ξεπροβόδιζαν. Ο Ήλιος ανέβαινε στο άρμα του και κινούσε για το ημερήσιο ταξίδι του. Ξεκινούσε από την ανατολική άκρη του Ωκεανού που περιρρέει την γη, ανέβαινε στη μέση του ουράνιου θόλου κι έπειτα κατηφόριζε κατά την Δύση, φθάνοντας στο νησί Ερύθεια (στα μέρη του Γηρυόνη). Εκεί, τον περίμενε ο Ποσειδώνας αλλά και ο Φωσφόρος που οδηγούσε τα άλογα στο παχνί, τα καθάριζε, τα τάιζε και τα άφηνε να ξεκουραστούν.

Κατά άλλες διηγήσεις, ο Ήλιος κατέληγε στη χώρα των Εσπερίδων ή των (δυτικών) Αιθιόπων (από τις λέξεις αιθός που σημαίνει σκούρο και ωψ που σημαίνει όψη), στην άκρη του ωκεανού, εκεί που έβοσκαν τα κοπάδια του, έχοντας ξεκινήσει από την χώρα των Αιθιόπων της Ανατολής (των αλλιώς Μαυροπόδαρων) ή την Ερυθρά Θάλασσα. Εκεί, κατά τον Μίμνερμο (ΣΤ' π.Χ. αιώνα), τον περίμενε ένα φτερωτό κρεβάτι που ο Ήφαιστος είχε κατασκευάσει από χρυσάφι και το οποίο, όσο εκείνος κοιμόταν, τον μετέφερε μες τη νύχτα ως την Ανατολή. Ξυπνούσε τότε κι ανέβαινε σε άλλο φτερωτό άρμα και ξεκινούσε τη νέα ημερήσια διαδρομή του. Κατά τον Στησίχορο (Ζ' προς ΣΤ' π.Χ. αιώνα), δεν ήταν χρυσό κρεβάτι αυτό που τον μετέφερε αλλά ένα τεράστιο πλατύστομο χρυσό κύπελλο. Ο Ήλιος

ξάπλωνε μέσα σ' αυτό να ξεκουραστεί. Κι αυτό, έπλεε με τρομερή ταχύτητα πάνω στα κύματα και μέσα στη νύχτα έκανε την διαδρομή, από την δυτική, στην ανατολική άκρη του ωκεανού.

Όταν ο Ηρακλής κίνησε για τον άθλο που ο Ευρυσθέας του ανέθεσε, να του φέρει τα βόδια του Γηρυόνη, ο Ήλιος του δάνεισε το χρυσό κύπελλο. Με αυτό, ο ήρωας μεταφέρθηκε ασφαλής στην Ερύθεια και πήρε τα βόδια.

Το καθημερινό του δρομολόγιο, από την Ανατολή στη Δύση, ο θεός το ακολουθούσε απαράβατα. Εκτός από τρεις φορές: Την πρώτη, όταν με εντολή του Δία καθυστέρησε να ανατείλει, ώσπου ο αρχηγός των θεών να βρει πρώτος το βότανο, το οποίο, αν πρώτη η Γη το έβρισκε, θα το έπαιρναν οι Γίγαντες και θα νικούσαν τους θεούς στην μεταξύ τους μάχη. Τη δεύτερη, πάλι με εντολή του Δία, ξεπρόβαλε από την δύση. Ήταν τότε που ο Θυέστης θα πειθόταν να παραδώσει την εξουσία στον Ατρέα «μόνο αν ο ήλιος έβγαινε από την Δύση». Και την τρίτη, όταν ο Δίας του ζήτησε να καθυστερήσει να ανατείλει για τρεις μέρες, προκειμένου να παραταθεί η ερωτική του πανδαισία με την Αλκμήνη. Κι ακόμα μια φορά, με εντολή της Ήρας, έδυσε νωρίτερα για να λήξει η σφαγή ανάμεσα σε Έλληνες και Τρώες, στον Τρωικό πόλεμο.

Οι κόρες του «νέου φεγγαριού»

Γυναίκα του Ήλιου, στην Οδύσσεια, αναφέρεται η Νέαιρα. Η λέξη σημαίνει «νεαρή», το νέο φεγγάρι για κάποιους. Ήλιος και φεγγάρι έχουν φαινομενική συνάντηση στην περίοδο της νουμηνίας (της αρχής του νέου φεγγαριού). Από τέτοιες συναντήσεις προέκυψαν τα κορίτσια τους (Ηλιάδες), η Λαμπετία και η Φαέθουσα, φύλακες των κοπαδιών του Ηλίου. Αργότερα, προέκυψε και τρίτη κόρη, η Αίγλη (το φως της σελήνης, κατά κάποιους) ή Φοίβη (ονομασία της σελήνης με Φοίβο τον Ήλιο, αν και υπήρχε και Τιτανίδα με αυτό το όνομα, μητέρα της Λητώς και της Αστερίας). Μετά, αναφέρονταν και άλλες τέσσερις (Μερόπη, Αιθερίη, Ηλίη και Διοξίππη), όχι αναγκαστικά όλες κόρες της Νέαιρας. Τα ονόματά τους είναι ίδια με εκείνα των επτά αστεριών που τα γνωρίζουμε ως Υάδες. Ειδικά για την Ηλίη (ή Ηλία), πολλοί πιστεύουν ότι απλά είναι ο θηλυκός Ήλιος, καθώς αρχικά πιστευόταν ως θηλυκή θεότητα.

Στην Λαμπετία είχε ανατεθεί η φύλαξη των επτά κοπαδιών από πενήντα βόδια καθένα και στην Φαέθουσα των επτά κοπαδιών από πενήντα πρόβατα καθένα. Ήταν δηλαδή 350 βόδια κι άλλα τόσα πρόβατα και οι αριθμοί αυτοί δεν άλλαζαν καθώς έτσι είχε αποφασίσει ο θεός. Ο σταθερός αριθμός τους, όμως, έκανε κάποιους να τον ερμηνεύσουν ως ένδειξη αναλογίας τους προς το σεληνιακό ημερολόγιο που αριθμούσε 350 ημέρες ή πενήντα εβδομάδες (με δώδεκα όμως μήνες).

Αυτά τα κοπάδια έβοσκαν στην μυθική Τρινακρία που ταυτίζεται με τη Σικελία. Εκεί έβγαλε τον Οδυσσέα και τους άνδρες του το κύμα, όταν επέστρεφαν στην πατρίδα τους. Η μάγισσα Κίρκη και ο μάντης Τειρεσίας τους είχαν προειδοποιήσει να μην πειράξουν τα ζωντανά του θεού. Πεινασμένοι οι άνδρες, σε μια στιγμή που ο Οδυσσέας έλειπε, έσφαξαν κάποια βόδια και τα έφαγαν. Κατά τον στίχο 9 της ραψωδίας α της Οδύσσειας, ο Ήλιος τους πήρε για πάντα την ημέρα της επιστροφής στην πατρίδα (και του Οδυσσέα για κάμποσο καιρό). Κατά τους στίχους 276 κ.ε. της ραψωδίας μ, ο Ήλιος κατέφυγε στον Δία και του είπε πως θα κατέβει στον Άδη και θα φωτίζει μόνο στους νεκρούς, αν δεν του δινόταν ικανοποίηση για την μεγάλη προσβολή. Ο Δίας τον καθησύχασε και κεραύνωσε το καράβι του Οδυσσέα: Χάθηκαν οι άνδρες ενώ ο ίδιος ο ήρωας κατέληξε στην Ωγυγία όπου ζούσε η νύμφη Καλυψώ.

(τελευταία επεξεργασία, 2 Οκτωβρίου 2020)